

BUITEN

29^E JAARGANG N^O. 50

ZATERDAG 14 DECEMBER 1935

DÉTAIL VAN DEN PREEKSTOEL IN DE ST. BARTHOLOMEÛSKERK TE MEERSSEN
(BIJ HET ARTIKEL: „EEN PLAATS VAN HISTORISCHE BETEKENIS: MEERSSEN”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

DECEMBER OP DE VELUWE. DOOR JOHAN WESSELINK	BLZ. 590—591
GRIJZE GIBBONS (GEÏLL.). DOOR L. COOMANS DE RUITER	BLZ. 591. 598—600
HECTOR BERLIOZ TE NICE (GEÏLL.). DOOR THEO DE VEER	BLZ. 592—593
KERSTSTERREN (GEÏLL.). DOOR G. KROMDIJK	BLZ. 592—593
EEN NIEUWE TYPE NESTKASTEN (GEÏLL.). DOOR DRS. FOP I. BROUWER	BLZ. 594—595
EEN PLAATS VAN HISTORISCHE BETEKENIS: MEERSSEN (GEÏLL.). DOOR L. SPRUIT	BLZ. 589. 595—598
EEN WINTERWANDELING. DOOR GEERTRUIDA CARELSEN	BLZ. 600
STORM IN DE DUINEN (ILL.).	BLZ. 600

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74—76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, is verboden.

December op de Veluwe

DOOR JOHAN WESSELINK

DE dagen gaan nu langzaam wegzinken in den schemer van den winter. De ochtend heeft nauwelijks een gloor van licht gebracht, of zóó verliest het zich weer in den avond. ☼ De dalende zonneboog van December stemt tot een vreemden ernst en melancholie. ☼ De verstandigen zeggen, dat het een sentimenteele verbeelding is. Waarom zou 'n mensch anders zijn in December dan in andere maanden? ☼ De verstandigen hebben gelijk, maar als zij met ons dwalen over de eenzame heiden en door de bosschen der Veluwe worden zij stil of zij mediteeren over de vreemde schoonheid en de luisterende stemming van het wintersche land. ☼ Dat voor hen een openbaring is. ☼ Een gezwollen, glimmende knop van den kastanjeboom snijdt ge in tweeën. Ge ontdekt een verborgen wonder, de zilverzuivere kiem van een bloem, die daar geborgen lag in al de schoone verhoudingen, waarin zij eens gepraald zou hebben naar het licht. ☼ Wandelend door de leeggewaaide tuinen ontmoet ge den seringenboom. Ge plukt een twijg en nieuwsgierigheid doet u ook van deze een knop halveeren. En weer ziet ge het wonder. Zoo in die stille, schijnbaar doode wereld van December, daar ligt in windselen van dons en satijn het lentekind, de geurende bloemetros van Mei, op uw hand. ☼ Deze stemming van ernst en heimwee, deze stille mijmering in December, vergezelt ons over de landen van den komenden winter en zij doet ons hun schoonheid ondergaan. ☼ Het is nu niet de werkelijkheid, — het werkelijke leven en de reële vormen en kleuren, — die van deze landen de schoonheid is, het is de droom van licht in den schemer, de mijmering van onwerkelijkheden, de herinnering aan sprookjes en legenden, die geheimzinnig rondwaren om oude boomen, over witte heuvels en boven de donkere vijvers. ☼ Nu zijn de reeën, die komen uit de bosschen naar de beken en bronnen, sprookjeswezens, geluidloos vluchtend, fijne, ijle silhouetten in den nevel. Nu is een berk met zijn oude, leegggeschudde

zaadtrosjes en zijn fijne, nieuwe bloekatjes. — be-
ijzeld of glinsterend besprenkeld. — een zilveren
droom, een gefluisterd gebed, een zucht omhoog naar
de donkere spinnen, die in hun ruischende deining het
gebed overnemen om het nog hooger te dragen en
verder over den berg. ☼ De bosschen hebben nevelige
gangen, gelijk de gangen in heel diepe kathedralen,
waarin het grijs der zuilen, het bleek blauw der hooge
vensters en de wolkjes van wierock zich oplossen in
dien laystieken toon van blauwig-grijzen schemer. ☼
Het is of alles omweven is met een sfeer van devote
verwachting, de verwachting, dat het wonder nu
gauw komen zal, het wonder van het licht, het stij-
gende licht van December. ☼ Alle wezens in de
natuur — de verstandige menschen ook, zij die leven
buiten de steden en die zich kunnen plaatsen buiten
den kring eener gematerialiseerde, gemechaniseerde
maatschappij — ondergaan den ernst en het heimwee
der kortende dagen, de devotie voor het heilige won-
der. Dat nadert uit den nevel der dagen, waardoor de
vragende roep gaat van onzichtbare vogels, die drij-
ven naar het zuiden: uit het geheim der zilveren
nachten, waardoor de stemmen gaimen der zwervers,
die de mysterieuse midwinterhorens blazen boven de
diepe, resonneerende putten. ☼ Hier buiten op de
Veluwe ondergaan wij al de mysteries van de natuur
en ons treft de wondere samenhang, de goddelijke
eenheid van deze met de mysteries der onzienlijke
wereld. Wij zien hier de schoone wording van de
chaotische aarde uit het tertiair tot de zilveren heu-
vels met de lieflijkheid als van een paradijs. Wij zien
hier de heidensche vuren, die opbrandden in de oer-
wouden, verpuren tot den glans van de ster in het
Oosten en wij hooren den droefgeestigen roep der
nomaden tot hun zonnegod overgaan in den blijden
zang van engelen. ☼ Alles hier buiten wijst naar den
opgang van duisternis en schemer naar het licht, van
de aarde naar den hemel, van de stof naar den geest.
En er zijn geen grenzen: het zichtbare is een deeltje
in het oneindige: een dag en een nacht en een maand,
het zijn atoompjes slechts, maar deelen tech van het
tijdelooze. ☼ Het wachten is op het heilige wonder
van December, het fonkelend opgaan van een nieuwe
zon. De oude zinkt dieper en dieper weg. Zij heeft
geen macht meer over de nevels, die haar omwikke-
len en haar lager en lager trekken. Wij houden onzen
adem in. Zal het vandaag zijn, zal het morgen zijn,
dat er een andere, blijdere gloed over de aarde valt?
☼ Wie zal het eerst het nieuwe licht ontdekken? ☼
Zullen het de kinderen zijn, die zingend de denne-
boompjes van de heuvels halen voor het feest, die in
de hulstbosschen de roode bessen zoeken voor de ver-
sieringen en in oude appelboomen speuren naar de
stille parels der maretakken? ☼ Of zullen het de
mensen zijn, die op den vroegen dag opgaan naar
de kerk voor de aanbidding van het Kind? Of een
droomer ergens op den Veluwschen heuveltop, die
van daar den cirkel van den horizon kan volgen en
die leeft met de boomen en de vogels, met de zon en
de sterren? ☼ Of zullen het de eenzame zwervers zijn,
die triest ontwaken in de verlaten schaapskooien der
beide, in de hutten der stille hoeven, of de werkers,
die in den nacht al optrekken naar den arbeid, ver in
hunkeren naar zon op hun weg? ☼ Of zal het de merel
zijn, die snerpnd opschiet uit de hoogste spinnen en
zoekt een onbevrozen waterrand voor zijn dorst en

een overgebleven vrucht voor zijn honger? ☼ En terwijl wij nog uitzien en wachten, zie, daar is het wonder al. ☼ De nieuwe zon is boven de nevels gestegen en dag na dag wint het stijgende licht. Sterker en glanzender praaft het over de witte heuvels en heiden, over sneeuw en ijs; het dringt in de vogelharten, die zich bezinnen op nieuwen zang, het dringt in bloemeharten, die zwellen in de stille verborgenheid der sneeuw, het dringt ook in menschenharten, in die van werkers en zwervers, van droomers en kinderen, het stijgende licht gaat zelfs de grooten, de Koningen der aarde, tegemoet. ☼ Nu begint de gehele wereld er blijder uit te zien. De eerste dag, — al gaat hij op over ijs en sneeuw, — brengt vreugde. Zie hoe er het levende licht der kaarsen in glanst, vreugdevlammetjes omhoog. ☼ Zie, hoe in de kerken de offerkaarsen en de wierook opstijgen om de kribbe met het Kind en hoort hoe de klokken beieren en de bevrijding brengen van den ernst en het heimwee van December.

GRIJZE GIBBONS

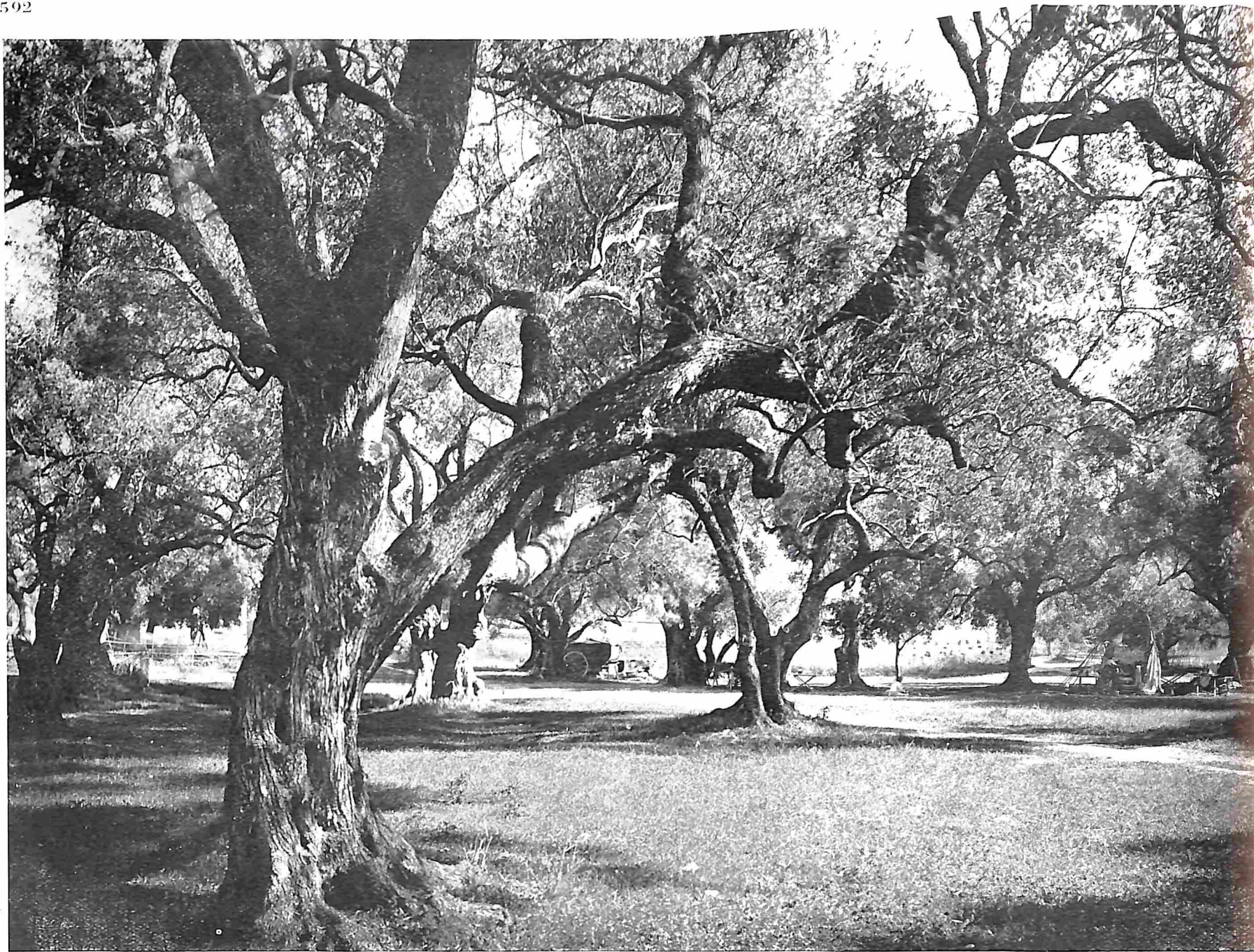
DOOR L. COOMANS DE RUITER

DE eerste afbeelding op blz. 598 stelt voor het „Tableau de la troupe”. v.l.n.r.: Mascotje, Keesje, Baby, Ansje, Johnnie en Joko. Zij hebben een belangrijke rol gespeeld in het leven van een Europeesch gezin in een klein Indisch binnenplaatsje, ergens in Borneo's Wonderwereld. ☼ Vroeger leefden zij ongestoord in de gebergtebosschen, zwierven in troepen door het geboomte en schalden hun gibbonzangen in de vroege morgen- en late namiddaguren, zoodat het kilometers ver in den omtrek hoorbaar was. ☼ Maar sinds er vraag kwam naar deze zachte, aanhankelijke dieren, was het met hun rust gedaan. Dajaks, voor wie het oerwoud geen geheimen had, die ieder dier of vogel, waarop zij hun zinnen hebben gezet, in handen krijgen, wisten met list, maar vooral door wreedheid jonge klampiau's¹⁾ te bemachtigen, waarvoor de Europeanen hooge prijzen betaalden. Een zevental jaren terug was het in gevangenschap houden van deze menschen in Borneo een rage. Verscheidene gibbons kwamen echter in handen van personen, die al zeer weinig begrip toonden te hebben van wat een aap ook in gevangen staat niet kan ontberen. Zij werden opgesloten in veel te kleine kooien, of gebonden aan korte kettingen aan palen onder de huizen, met een minimale bewegingsvrijheid. ☼ Wij trokken ons het lot van deze dieren aan en zoo verhuisden in den loop der jaren een aantal exemplaren naar het ruime hok met speelwerktuigen, dat wij voor dit doel hadden laten bouwen. Daar kon naar harte-lust geslingerd en gezwaaid worden, met soortgenooten krijgertje gespeeld, of, wat zij nog leuker vonden, met de pleegouders worden gestoeid, waarbij onze haren het in de eerste plaats moesten ontgelden. Waren zij vermoeid van het ravotten, dan legden zij zich als echte kleine kinderen te slapen, of kwamen vertrouwelijk op je schoot zitten en sloegen hun lange armen om je hals. Als andere huisdieren waren zij dankbaar voor een liefderijke verzorging en toonden een groote aanhankelijkheid jegens hun pleegouders. ☼ Toen wij nog slechts één gibbon hadden, trachtten

wij hem als huisdier op te voeden. Hij mocht den geheelen dag in huis en tuin vrij rond loopen; ketting of kooi bestonden voor hem niet meer. Maar hoe intelligent deze dieren ook zijn, gehoorzaamheid kan men hun zeer weinig bijbrengen. Hun vandalisme is grenzeloos en vele vazen met bloemen sneuvelden, alvorens wij tot het inzicht kwamen, dat het spel van een jongen, gezonden gibbon kostbaarder gevolgen had dan van een jongen hond, die hoogstens een paar pantoffels van den baas stuk bijt. Als men zich met een bepaald dier veel bemoeit, is het mogelijk om zijn stemming op zijn gezicht af te lezen. Op deze aardige, zwarte apensnoeten is het zelfs zeer gemakkelijk. Het is werkelijk de moeite waard om te zien hoe snel de uitdrukking van hun gezicht kan veranderen en hoeveel verschillende stemmingen er achter elkander op kunnen worden afgespiegeld. Door een veranderden oogopslag, een rimpeltje hier, een rimpeltje daar, een vooruitsteken van de lippen of het optrekken van de rechter bovenlip, waardoor eenige witte tandjes zichtbaar worden, geeft de gibbon op onmiskenbare wijze blijk van zijn gemoedsstemming. Is hij in een wilde bui en trekt hij onverschillige oogen, zoo iets van: „ik doe toch lekker alleen wat ik zelf wil en trek mij niets van jullie aan”, weest er dan van overtuigd, dat er een kleed met vaas en al van de tafel wordt getrokken, dat nauwgezet alle jonge loten der chevelures worden uitgezocht en opgegeten en dat op hardhandige wijze een robbertje met de poes wordt gevochten. ☼ Wij lieten daarom een groot hok bouwen en toen er later meer gibbons bij kwamen, mochten zij op gezette tijden, onder strenge bewaking, een uurtje in de boomen spelen. ☼ Dat apen goede klimmers zijn is bekend, maar de meeste soorten leven niet uitsluitend in de boomen en komen meermalen op den grond. De gibbons daarentegen, een familie van staartlooze menschen, waarvan een 7-tal soorten de groote Soenda-eilanden en Achter-Indië bewoont, komen in den natuurstaat zoo goed als nooit op den grond. Zij leven in de kruinen der machtige woudreuzen en weten zich door ongeëvenaarde sprongen van boom tot boom te verplaatsen. De enorm lange armen maken hen bij uitstek geschikt om de meest gewaagde voltiges onberispelijk uit te voeren, op de in verhouding veel kortere beenen kunnen zij rechtstandig over de horizontale takken rennen en zodoende sneller een traject afleggen, dan de voetganger, die zich een weg door het dichte onderhout heeft te banen. ☼ Onvergetelijk is het schouwspel van een troep gibbons, vooral wanneer zij opgeschrikt door onze komst (ook zij hebben den mensch als den gevaarlijksten vijand leeren vreezen) zich met een „sauve qui peut” uit de voeten maken. Ademloos van spanning ziet de toeschouwer den troep zich in het luchtruim storten om de kruinen van lager liggende boomen te bereiken. Met een onfeilbare zekerheid worden juist die takken uitgezocht, welke zwaar genoeg zijn om hun gewicht te kunnen dragen, maar ook dun genoeg om door te buigen en zodoende den val te kunnen breken. De terugzwiepende tak wordt dan, op het doode punt aangekomen, weer losgelaten en als door een catapult afgeschoten vliegt de klampiau weer een eind verder de lucht in en landt veilig in een anderen boom, ver buiten het bereik van zijn vermeenden vijand.

(Slot op bladz. 598)

¹⁾ Klampiau — de Dajaksche naam voor de in Borneo levende gibbons, zoowel de grijze als de donkerbruine soort. Op Java is de gebruikelijke naam voor den zilvergrijzen gibbon „wau-wau”, ook wel „wa-wa” of „owa”.

IN DE OLIJFGAARDEN VAN PROVENCE

HECTOR BERLIOZ TE NICE

DOOR THÉO DE VEER

„C'est ainsi que j'ai passé à Nice les plus beaux jours de ma vie".
(HECTOR BERLIOZ).

ONDER het groot aantal schrijvers, dichters, toonkunstenaars, schilders en andere artiesten dat zich, — hetzij om er rust te zoeken, hetzij om er inspiratie te vinden, — door alle tijden heen tot Nice voelde aangetrokken en het voor korter of langer wijle tot woonplaats koos, neemt — met Marie Bashkirtseff en Alphonse Karr, — Hector Berlioz zonder eenigen twijfel de voornaamste plaats in. Immers was deze eminente kunstenaar niet — getuige, zoowel in zijn brieven als in zijn mémoires zijn talrijke enthousiaste beschrijvingen van dit zonnig oord, — „le plus sincère amoureux de la bella Nissa", — van zijn Nice, waaraan hij, zooals hij zoo dikwijls placht te zeggen, de schoonste dagen van zijn leven te danken had, — van z'n Nice, waar hij, kalm alleen levend, in algeheele rust en vrede werken kon? Dus zien wij hem er dan ook op drie verschillende tijdstippen van zijn artiestenloopbaan verblijf houden. En wel voor de eerste maal in het jaar 1831, — in het voor hem zoo sombere voorjaar van '31 waarin hij, — (hij had toen reeds zijn „Symphonie Fantastique" en een gedeelte van Faust gecomponeerd), — als „Grand-Prix de Rome" in Februari naar Italië vertrokken, nauwelijks drie maanden later, „le coeur meurtri par le désespoir d'un fol amour, l'esprit hyp-

notisé par de noirs projets de meurtre et de suicide", de „Eeuwige stad" en hare villa Medicis weer ontvluchtte met het idee om naar Parijs terug te keeren. Een plan, dit laatste, waarvan, zooals wij zullen zien, Nice hem evenwel terug zou houden. Want nauwelijks hier aangekomen, doen de schoonheid van het landschap, de verrukkelijk zonnige hemel en het schitterend blauw der „baie des Anges" zijn trieste ideeën als bij tooverslag verdwijnen, lacht hem het leven opnieuw weer toe, en keeren werklust en inspiratie verwonderlijk plots weer terug. Hetgeen Hector Berlioz dan ook al heel ras deed besluiten, in stede van naar Parijs door te gaan, in „la bella Nissa" te blijven. Alwaar hij in „Maison Clerissy, aux Ponchettes", bij een zekere madame Picaï een gemeubileerde kamer huurde, — „une chambre bien ensoleillée, ouverte sur l'immensité du ciel et de la mer", — en dank zij de vriendelijke tussenkomst van den toenmaligen Franschen consul Masclet — (Nice behoorde namelijk toentertijd nog tot het koninkrijk Sardinië), — van de politie weldra een „permis de séjour" kreeg. Zeebaden, . . . wandelingen in de „campagna" en door de bergen, . . . heerlijke uren van verpoozing onder de dennen en de olijven, . . . en het duurde niet lang of Berlioz zette er zich vol moed weer aan

"t werk. Voi moed, en mede voi dankbaarheid Hetgeen hem in 1831 dan ook deed schrijven: „Je suis à Nice, j'en aspire l'air tiède et embaumé à pleins poumons. Voilà la vie et la joie qui accourent à tire d'aile, et la musique qui m'embrase, et l'avenir qui me sourit, et je suis à Nice à errer dans les bois d'orangers, à me plonger dans la mer, à dormir sur les bruyères de la route de Villefranche; je vis entièrement seul, j'écris l'ouverture du „Roi Lear", je chante, je crois en Dieu. Convalescence. C'est ainsi que j'ai passé à Nice les plus beaux jours de ma vie. O Nice!" Waar- aan hij eenigen tijd later, schrijvende ditmaal aan zijn vriend Thomas Gounet, nog het volgende toevoegde: „Ce voyage m'a enrichi de trois nouvelles compositions: l'ouverture du Roi Lear, achevée aux Ponchettes le 9 mai, celle de Rob-Roy et le Mélologue; je ne sais au juste ce que cela vaut, mais je sais que ma course à Nice m'a coûté mille cinquante francs: trop heureux que mon but n'ait pas été atteint, je ne regrette pas aujourd'hui cet argent". En zoo was Berlioz dan

meer dan een maand reeds bij madame Pical woonachtig, toen het beroemde „conflict met de politie", waarvan de musicus naderhand op zuik een spiritueele wijze in zijne memoires verslag zou doen, — en dat werkelijk „te" kostelijk is om het, althans een gedeelte ervan, hier niet onvertaald weer te geven, — hem, even onverwacht als hij naar Nice gekomen was, naar Rome weer zou doen terugkeeren. Doch geven wij hier het woord aan Hector Berlioz! „J'avais fini par échanger quelques paroles au café avec des officiers de la garnison piémontaise, cela suffit pour inspirer au chef de police des soupçons graves sur mon compte. Evidemment, ce jeune musicien français n'est pas venu à Nice pour aller au théâtre, il n'y va jamais, — il passe des journées entières dans les rochers de la route de Villefranche. (il attend sans doute un signal de quelque vaisseau révolutionnaire!). — il ne dîne pas à la table d'hôte. (naturellement pour éviter les insidieuses conversations des agents secrets!), — et le voilà qui se lie doucement avec les chefs de nos régiments! Enfin je suis mandé au bureau de police, et interrogé en ces termes":

„Que faites vous ici, Monsieur?" ☒ „Je me rétablis d'une cruelle maladie; je compose, je rêve, je remercie Dieu d'avoir fait un si beau soleil, une mer si belle, des montagnes si verdoyantes". ☒ „Vous n'êtes pas peintre?" ☒ „Non Monsieur". ☒ „Cependant on vous voit partout, un album à la main et dessinant beaucoup. Seriez-vous occupé à lever des plans?" ☒ „Oui, je lève le plan d'une ouverture du Roi Lear, c'est-à-dire j'ai levé le plan, car le dessin et l'instrumentation en sont terminés. Je crois même que l'entrée en sera formidable!" ☒ „Comment l'entrée? Qu'est-ce que ce roi Lear?" ☒ „Hélas! Monsieur, c'est un vieux bonhomme de roi d'Angleterre!" ☒ „D'Angleterre!" ☒ „Oui, qui vécut, au dire de Shakespeare, il y a quelques dix-huit cents ans". ☒ „Ne parlons pas de roi! Qu'est-ce que vous entendez par ce mot instrumentation?" ☒ „C'est un terme de

musique". ☒ „Toujours ce prétexte! Je sais très bien, Monsieur, qu'on ne compose pas ainsi de la musique, sans piano, seulement avec un album et un crayon, en marchant silencieusement sur les grèves! On va vous rendre votre passeport; vous ne pouvez rester à Nice plus longtemps". ☒ „Alors, je retournerai à Rome, en composant sans piano, avec votre permission!" ☒ En zoo installerde Hector Berlioz zich dus dan weer in de villa Medicis te Rome, en zou hij eerst in het jaar 1844 zijn „bella Nissa" en haar saffier-blauwe „baie des Anges" weer terugzien. Een wederzien, waarvan ik — over eenigen tijd — in een afzonderlijke bijdrage het een en ander nog eens hoop te vertellen.

Foto Giletta

HECTOR BERLIOZ OP 27-JARIGEN LEEFTIJD

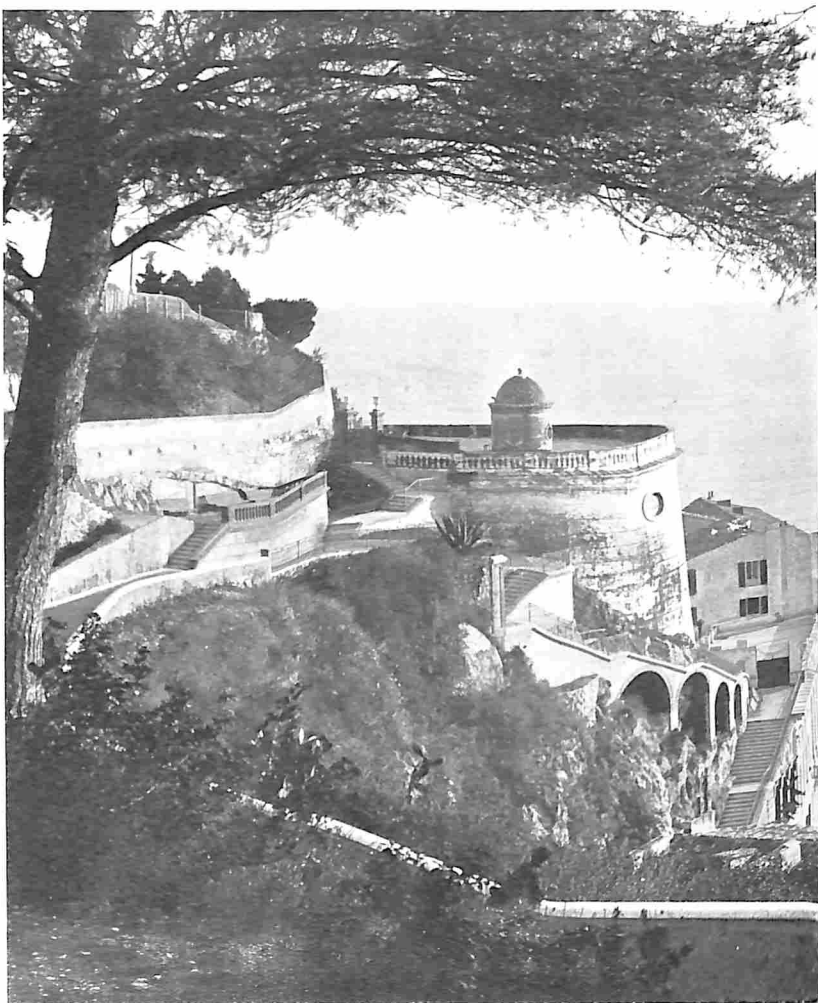

Foto Giletta

DE „TOUR BELLANDA" TE NICE, WAARIN HECTOR BERLIOZ IN 1844 VERBLIJF HIELD

KERST-STERREN

DOOR G. KROMDIJK

ZOO tegen Kerstmis
verschijnen de roode

Poinsettia's weer in de etalages der bloemenwinkels. Ik geloof niet dat er veel planten zijn, die men een beteren Nederlandschen naam gaf dan de Poinsettia. Immers haar fel-roodgekleurde, langwerpige schutbladeren zijn alle in een krans om de nietige, kleine bloempjes geplaatst, zoodat de bloem in zijn geheel op een ster lijkt. Bedenkt men daarbij dat

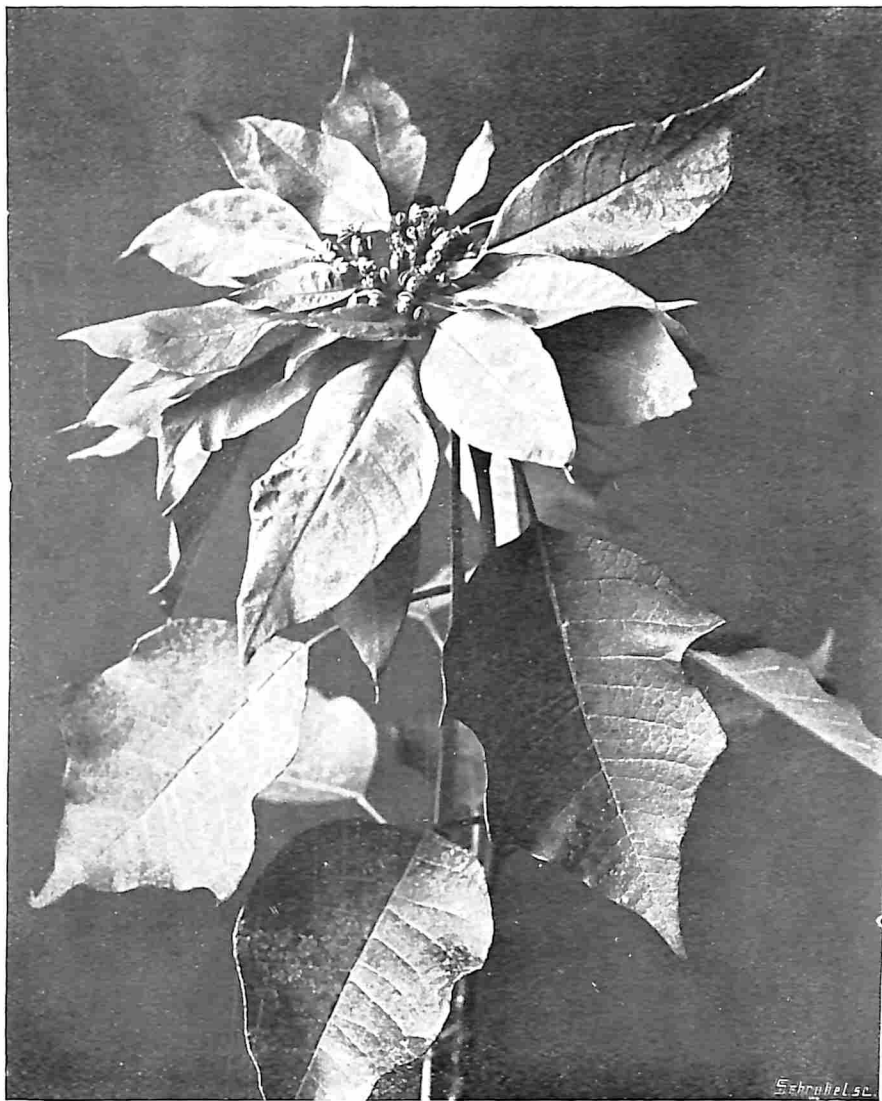
ze eerst tegen Kerstmis hun volle schoonheid ontplooien, dan is er weinig fantasie noodig voor den naam Kerstster. ☼ De Kerstster — haar eigenlijke naam is *Poinsettia pulcherrima* — behoort tot de familie der Euphorbiaceën en is uit Mexico afkomstig. Vroeger werden ze alleen als snijbloem verhandeld, tegenwoordig kweekt men ze echter ook als potplant. Snijdt men de lange stengels af, dan dient men de onderenden even in kokend water te zetten, opdat de snijwond dicht trekt, dit om het wegvloeien van het melksap tegen te gaan, daar ze anders reeds na enkele uren slap hangen. Trots deze voorzorgen, door den kweker genomen, gebeurt het nog al eens dat ze bij ons in de kamer spoedig slap worden. Meestal is dat echter eigen schuld; Kerststerren zijn gevoelige bloemen en kunnen absoluut niet tegen tocht of groote, droge warmte. Zet ze na ontvangst liever eerst op een emmer lauw-warm water, om ze den volgenden dag in vazen te verwerken. ☼ Nu er elk jaar meer *Poinsettia's* als potplant verhandeld worden, verdient het zeker aanbeveling, iets omtrent de behandeling mee te deelen. ☼ De bloeiende Kerstster verlangt een niet te warme, lichte standplaats, vlak voor een Zuid-venster. Zoodra de roode schutbladeren afvallen, snijdt men de plant tot op 20 à 30 cm terug, om daarna de watergift geheel stop te zetten. De plant blijft in rust tot ongeveer eind Maart — begin April. In dien rusttijd mag ze niet te koud staan, doch de standplaats behoeft niet in het licht te zijn. ☼ Zoodra ze uit begint te loopen, wordt de oude aarde geheel verwijderd, om ze van een versch, krachtig grondmengsel te voorzien. Na deze bewerking komt ze weer op haar eerste standplaats terug, dus vlak voor het Zuid-venster, bij een temperatuur van 60° F. Den eersten tijd geven we weinig water, later, als ze eenmaal flink aan den groei is, geleidelijk meer. Na half Mei kan ze met pot en al op een beschut, zonnig plekje buiten ingegraven worden. Natuurlijk geregeld gieten en om de veertien dagen een weinig vloeimest toedienen. De planten zijn geneigd spoedig met hun wortels over en door den pot te groeien. Dat moet men voorkomen door wekelijks de potten even op te lichten. ☼ Zijn de wortels er eenmaal flink overgegroeid, en men trekt ze dan los, dan veroorzaakt dat bladafval. Begin à half September gaan de planten weer naar binnen, liefst op een lichte, luchtige standplaats. Tegen dat de schutbladeren zich gaan vormen, mag de temperatuur wel tot 70° F. opgevoerd worden. Staan ze eenmaal in vollen bloei, dan mag de temperatuur

weer tot 50° F. terug zakken, terwijl men ook de toediening van vloeimest staakt. ☼ Naast de roode, zijn er ook nog witte en rose Kerststerren, doch deze treft men niet veel aan. De vermenigvuldiging geschiedt door zaaien en stekken, het laatste past men vrij algemeen toe. Het is echter niet noodig daar verder over uit te weiden, daar men zonder kassen er weinig succes mee zal bereiken.

EEN NIEUW TYPE NESTKASTEN

DOOR DR. FOP. I. BROUWER

DE nobele gedachte, om onze vogels nestgelegenheid te verschaffen door het ophangen van nestkasten, heeft in Nederland steeds meer veld gewonnen. ☼ De vogels maken van deze kunstmatige nestgelegenheden met graagte gebruik — vooral nu door de zuivering van onze bosschen en parken het aantal natuurlijke nestgelegenheden voor de hollenbroeders sterk vermindert — en stellen ons zodoende in de gelegenheid nader inzicht te bekomen in hun levensgewoonten en eigenschappen. ☼ De stelselmatige nestkastcontrôle, welke in alle streken van ons land wordt uitgeoefend en waarvan de resultaten — reeds sedert jaren — worden opgezonden naar den Plantenziektenkundigen Dienst te Wageningen, heeft reeds zeer belangrijke feiten aan het licht gebracht. ☼ Daarover kan men nader lezen

BLOEIENDE KERSTSTER

in de mededeelingen van den Plantenziektenkundigen Dienst. ☼ Bezig zijnde met het controleeren van de nestkasten, hebben we vroeger dikwijls getracht bruikbare foto's te verkrijgen van de broedseis, welke zich in de nestkasten bevonden. ☼ Dit is ons echter niet mogen gelukken, daar het negatief van het object onder in de nestkast — nest met eieren of broedende vogel — wel steeds de zonderlingste lichteffecten opleverde, maar geen duidelijke afbeelding van hetgeen ons belangrijk studiemateriaal kon verschaffen. ☼ De vereeniging „Parus maior” te Groningen heeft dit probleem, na vele proeven met allerlei kasten, op radicale wijze tot oplossing gebracht. ☼ De nestkasten, die door haar voor fotografie-doeleinden worden gebruikt, zijn in het bezit van dubbele wanden. ☼ Aan de achterlat, die aan den boom gespijkerd is, bevinden zich de achterwand en de bodem, die niet dubbel zijn. ☼ De zijwanden en de voorwand zijn evenwel dubbel en bestaan uit een binnenwand van glas — gemonteerd op bodem en achterwand — en

een buitenwand van hout, die om het binnenwerk heenluit. ☼ Als het nestkastje aan den boom hangt, is het niet van een gewone nestkast te onderscheiden. ☼ Willen we den inhoud op de gevoelige plaat — eventueel smalfilm — vastleggen, dan kunnen de haakjes worden losgemaakt, waarmede het losse binnenwerk om het binnenwerk is bevestigd; voorwand, zijwanden en dak worden verwijderd, en met de opname kan worden begonnen. ☼ Eenvoudig als het ei van Columbus! ☼ Het spreekt echter wel vanzelf, dat het bouwen van zoo'n nestkast veel geduld en vaardigheid eischt en dat ook het fotografeeren zelf niet zoo eenvoudig is als het schijnt. ☼ De resultaten, die tot nu toe werden bereikt, zijn echter zeer bevredigend te noemen en doen voor de toekomst het beste verwachten.

Foto's Parus Major

LINKS: DE NESTKAST VAN BUITEN GEZIEN; RECHTS: DE ZELFDE KAST NA VERWIJDERING VAN HET BUITENWERK. OP DEN BODEN ZIET MEN EEN SPREEUWENNEST MET EIEREN

bogen aan het schip bewesten het transept, met haar sierlijk klokketorentje en het zeldzaam mooie noordportaal, waar tusschen de spitsboogribben engelen en heiligen zijn aangebracht zooals we dat, behalve bij den St. Servaas in de Limburgsche hoofdstad nergens in ons land vinden. Binnen bevindt zich links van het hoofdaltaar het sierlijk bewerkte sacramentshuisje, in ons land vrijwel een unicum — ik meen, dat ook de kerk van Gennep er een bezit. Dit sacramentshuisje is gebouwd na den grooten brand, die de kerk in de 15de eeuw teisterde en waarbij een boer kans zag, de ciborie met geconsacreerde hosties op wonderbare wijze uit de vlammen te redden. Ter herinnering aan deze gebeurtenis worden gedurende het octaaf van Sacramentsdag nog altijd bedevaarten gehouden naar

Een plaats van historische betekenis: Meerssen

DOOR L. SPRUIT

EEN enkel berichtje in de dagbladen heeft mel-

ding
gemaakt

van de voorgenomen restauraties en verbouwingen aan kerk en proostdij van Meerssen (L.). Was het niet juist Meerssen, waar sprake van is, dan zou zoo'n vergroting van een Gothische kerk, zoo'n verbouwing van een weinig fraai oud buitenhuis niet meer

GEDEELTE VAN DEN NOORDELIJKE GEVEL DER ST. BARTHOLOMEÛSKERK, MET KRUISIGINGSGROEP EN PORTAAL, TE MEERSSEN

dan regionaal of hoogstens provinciaal belang hebben. Maar nu het gaat om Meerssen mag er werkelijk wel eens wat aandacht aan de zaak geschonken worden, omdat het hier een plaats betreft, die met de oudste geschiedenis van onze gewesten in verband staat. ☼ De meeste Limburgers en vele toeristen kennen het kleine, rustige Meerssen. Bijzonder mooi is de Gothische St. Bartholomaeus-kerk, met haar lucht-

de kerk van Meerssen. Dit was het tweede der beide Sacramentswonderen, die te Meerssen plaats hadden (1465); het andere dateert reeds van 1222, doch raakte in vergetelheid en is eigenlijk eerst in 1901 weer bekend geworden. ☼ De kerk van Meerssen,

zooals wij die tegenwoordig zien, is natuurlijk niet het oorspronkelijke bedehuis van het oude stadje. De historie van de plaats gaat veel verder terug en juist daarom is het van zoo groot belang, dat er thans om en bij de kerk van Meerssen graaf- en breekwerk wordt verricht; er

kán zooveel aan het licht komen en gelukkig zijn degenen, die de leiding van het werk hebben, zich daar terdege van bewust. Archaeologen en liefhebbers van het oude Limburg wachten dan ook vol belangstelling den verderen gang van zaken af en het is te hopen, dat overheidssteun het verrichten van systematische opgravingen mogelijk zal maken. ☼ Het eerst staat Meerssen (Marsna) vermeld in 847, toen drie vorsten,

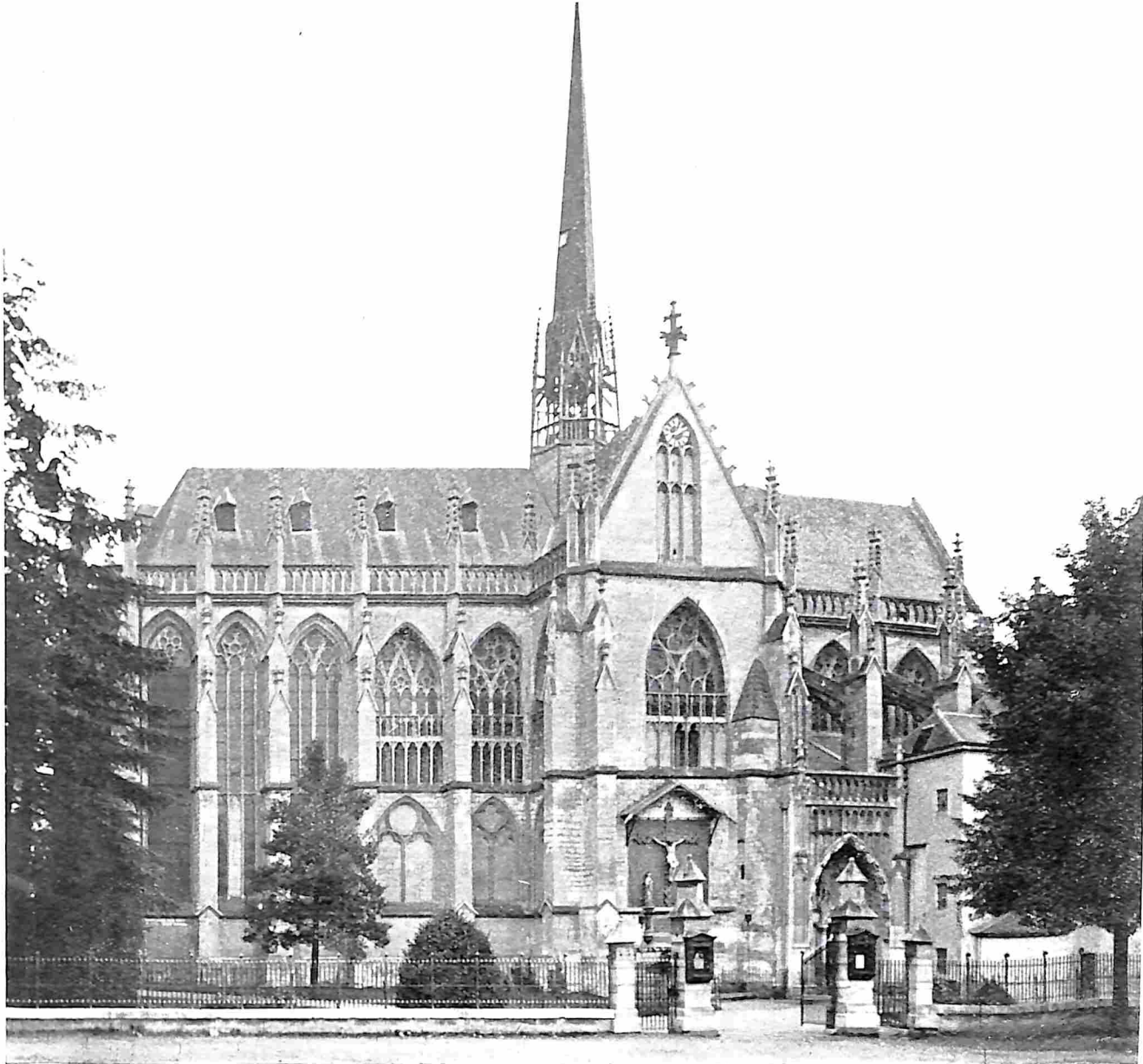
kleinzonen van Karel den Groote, hier de hoofden bij elkander staken om zich gezamenlijk te weren tegen de Noormannen, die reeds in Karels tijd het groote rijk bestookt hadden, maar toen nog op een afstand gehouden konden worden. Karels opvolger was Lodewijk de Vrome, die in 840 stierf, en diens drie zonen Lotharius I († 855), Lodewijk de Duitscher († 876) en Karel de Kale († 877) waren het, die het eerste verdrag van Meerssen sloten, waarbij ze elkander hulp en bijstand beloofden tegen de Noormannen. In die dagen moet Meerssen al een koninklijken burcht, een pałts (palatium) bezeten hebben. Zeer waarschijnlijk was hier vroeger al een Romeinsche nederzetting geweest en het is mogelijk, dat het koninklijk palatium op die oude fundamenteën werd opgetrokken.

In ieder geval moet dat tamelijk groot geweest zijn, wanneer drie vorsten daar met hun gevolg onderdak konden vinden. Dit landgoed wordt dan ook in een stuk van 851 genoemd, in welk jaar de drie vorsten wéér bijeengekomen schijnen te zijn. Lotharius I stierf in 855, zijn zoon en opvolger reeds in 868, zoodat de beide ooms Lodewijk de Duitscher en Karel de Kale

andermaal bijeenkwamen om Lotharius' gebied te deelen. Eigenaardig is het, dat juist deze — feitelijk derde — bijeenkomst bekend staat als „het” verdrag van Meerssen (870), terwijl de plaats van samenkomst niet Meerssen zelf was, maar een plek aan de Maas tusschen Meerssen en Herstal. Lodewijk kwam er heen van zijn Meerssensche pałts uit, Karel kwam van Herstal. De volgende vorstenvergadering viel in 878, toen hier samenkwamen Lodewijk van Saksen, zoon van den twee jaar tevoren gestorven Lodewijk den Duitscher, en Lodewijk de Stamelaar (Louis le Bègue), zoon van Karel den Kale. Meerssen scheen zich dus speciaal voor dergelijke conferenties te leenen en de pałts moet daar wel een groot en belangrijk gebouw geweest zijn, waar de vorsten met gevolg, met paarden, wagens en bagage dagenlang konden verblijven. Helaas is ons geen enkele beschrijving nagelaten van dezen burcht uit de 9de eeuw. Misschien

zal het graafwerk licht brengen en ons toonen of hier inderdaad sprake is van Romeinsche fundeeringen onder den koningsburcht. Dat bij deze pałts een kapel hoorde, spreekt eigenlijk vanzelf. Lotharius II. kwam nu, het gebied van Lotharius II. kwam aan Hendrik den Vogelaar, koning van Duitschland, die het aan hertog Giselbert schonk. Giselbert huwde in 929 Gerberga, dochter van zijn koning, en gaf haar het Meerssensche goed als huwelijksgift, d.w.z. Meerssen met de bezittingen in Klimmen. Herten en nog een paar plaatsen, deel uitmakend van het Meerssensche praedium¹⁾. In die dagen was de pałtskapel aan St. Pieter gewijd en bezat een kapittel. Er waren toen dus reeds geestelijken aan verbonden. Giselbert sneuvelde in 939 bij Andernach en Gerberga her-

trouwde met den Franschen koning Lodewijk van Overzee (Louis d'Outremer). In 968 schonk zij het koninklijk goed te Meerssen aan de abdij van St. Remy te Reims, die tevoren al gedeelten van het praedium had ontvangen. De pałts van Meerssen werd een proostdij²⁾, van de abdij afhankelijk: het kapittel werd geleidelijk door Benedictijnen uit

DE ST. BARTHOLOMEÛSKERK TE MEERSSEN. GEZIEN VAN HET NOORDEN

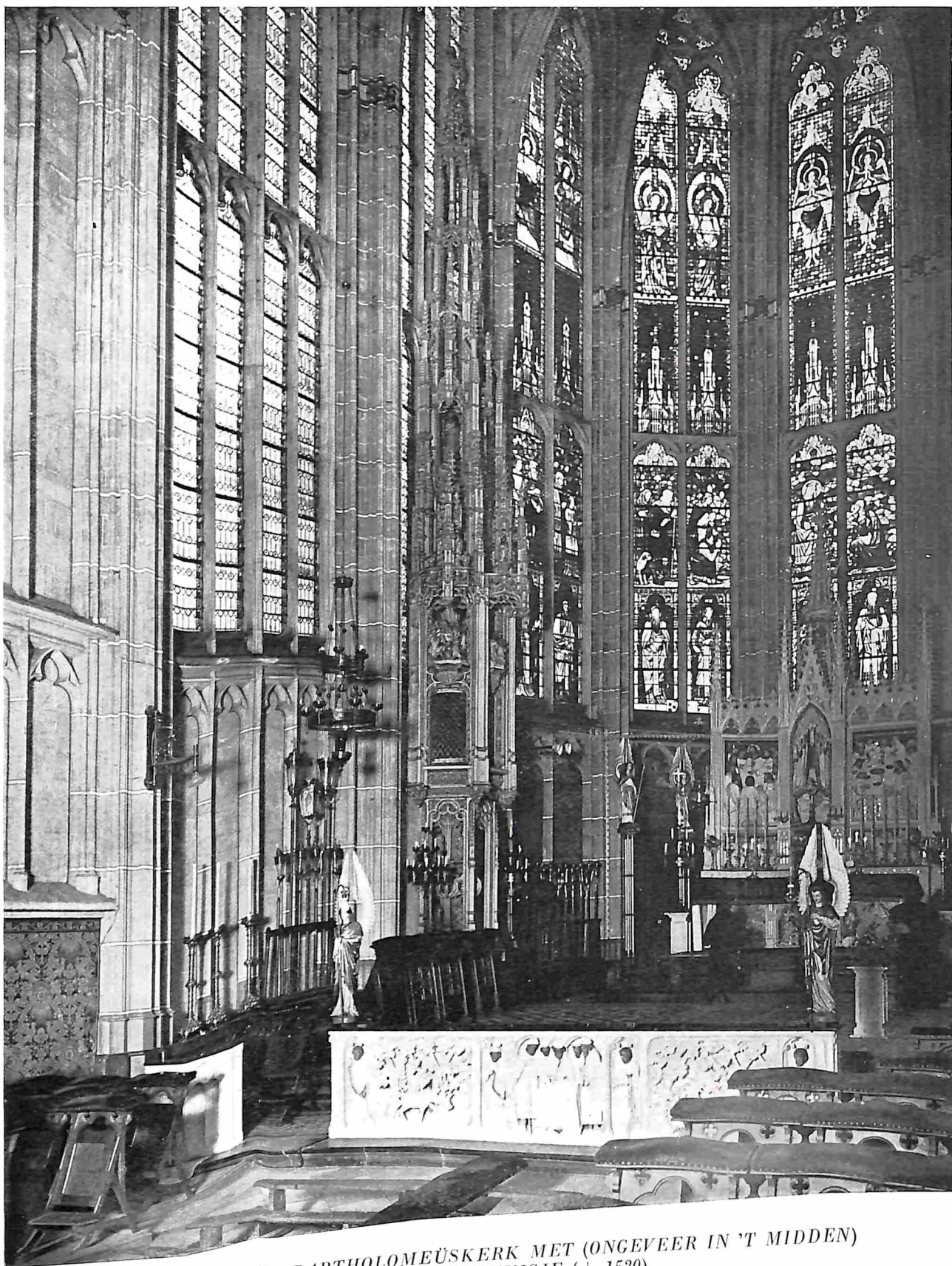
Reims vervangen; de proost oefende rechtsmacht uit over verschillende dorpen. De oude pałtskapel is misschien al pl.m. 1150 door een kerk vervangen, aan St. Remy toegewijd. Het kapittel stierf, ingevolge een bepaling van 1136, omstreeks dien tijd geleidelijk uit. In 1185 krijgen de monniken de vrije beschikking over het koor — de rest was parochiekerk, want rond de proostdij had zich een nederzetting gevormd. In het jaar 1243 wonen er vier monniken met proost in de proostdij, welk aantal tot het einde toe gehandhaafd is gebleven. Om 1300 vinden we de kerk gewijd aan het H. Sacrament en de H. Maagd, wat misschien duidt op een gedeeltelijke vernieuwing. Zij was pl.m. 1250 door de Benedictijnen in Gothischen stijl gebouwd, en werd in de 14de en 15de eeuw vergroot. In 1472 wordt er in het bisdom Luik gecollecteerd voor de restauratie van de Meerssensche kerk, die

1) landgoed. 2) een soort order-klooster met een proost aan 't hoofd

geleden had van den „tand des tijds” en plunderingen van krijgsvolk. In 1561, bij de oprichting van het bisdom Roermond, werd de proostdij hieraan toegewezen, wat aanleiding gaf tot allerlei verwikkelingen. In 1609 krijgt de Reimsche abdij het Meerssensche bezit terug om het twee jaar later te verkoopen aan de Augustijner abdij van Eaucourt (Artois). In 1661 valt het grondgebied der proostdij aan de Staten toe. Met de 17de eeuw begon de moeilijke tijd voor Meerssen. In 1649 stortte de bouwvallige toren in en richtte schade aan in het westelijk gedeelte van het langschip. Toren en schip zijn nooit hersteld: zelfs niet bij de groote restauraties tusschen 1882 en 1912. Een blinde muur sluit het ingekorte langschip aan de westzij af en de fraaie toren is nooit herbouwd. De Staten-Generaal traden niet direct zachtzinnig tegen het Katholieke Zuiden op; de jaren

taneum, was te danken aan de tusschenkomst van den Franschen gezant, die recht van spreken had doordat de eigenaresse der proostdij, de abdij van Eaucourt, sinds 1659 bij Frankrijk behoorde. En zooals we al zagen, de monniken hadden sinds 1185 zeggenschap over het koor. In 1747 viel weer een gedeelte van toren en dak af, de kerk bleef een paar jaar lang in dezen toestand en werd toen zeer gebrekkig hersteld. Vijftig jaar later kwamen de sansculotten en toen werd de proostdij geveild en grotendeels gesloopt. Proost en monniken verdwenen en wat van de proostdij gespaard bleef — lang niet het oudste deel — werd door Cavenne tot een landhuis verminkt en is, wat heden nog als Proostdij bekend staat. In 't begin lieten de sansculotten de godsdiensten vrij en zoo kon de H. Sacramentsprocessie ook weer uitgaan. Maar al spoedig werd de Meerssensche

dat Lodewijk XIV Maastricht in handen had, waren daarom voor Meerssen een herademing. Na den vrede van Nijmegen (1678) werd het simultaneum ingevoerd: de Katholieken moesten hun kerken met de Protestanten deelen. Deze laatsten hadden echter nòch door hun aantal, nòch door den aard van hun eeredienst dergelijke kerken noodig, zoodat de maatregel van 1678 bereikte wat ze beoogde: veel ergernis en verdriet voor de Katholieken en helaas ook veel plagerijen en onvriendelijkheden wederzijds, met als gevolg verdeeldheid onder de bevolking. Wat alles vermeden had kunnen worden door afzonderlijke kerkgebouwen voor beide godsdiensten. Eerst honderd jaar geleden is een einde gemaakt aan dezen wantoestand, toen Leopold I van België de Protestanten eigen kerken liet bouwen in de plaatsen — w.o. Meerssen — die na den opstand van 1835 bij zijn gebied waren gekomen. Dat het koor van de Meerssensche kerk in het bezit van de proostdij bleef, ondanks het simul-

KOOR DER ST. BARTHOLOMEÛSKERK MET (ONGEVEER IN 'T MIDDEN)
SACRAMENTSHUISJE (± 1520)

kerk door hen gesloten, omdat de pastoor en de kape-
laan weigerden den eed van trouw aan de republiek
en van haat aan het koningschap af te leggen. Tot
1801 bleef de kerk gesloten en werd er mis gelezen,
gedoopt, getrouwd en biecht gehoord in particuliere
huizen. Daarna werd het simultaneum weer van
kracht, totdat het decreet van 11 Juli 1835 hier een
einde aan maakte. Limburg had bij den opstand de
zijde van het Zuiden gekozen en zoo kwam ook

Meerssen onder het be-
stuur van Leopold I. ☼
Dit laatste brokstuk der
proostdij is wel oud, maar
in geen geval uit de dagen
van de Meerssensche ver-
dragen. 't Is wel zeker, dat
er uit die dagen nog brok-
stukken in den bodem zit-
ten, ja misschien wel uit
den Romeinentijd. En ook
moet het mogelijk zijn, de
bronzen klok terug te vin-
den, die in 1797 bij de
komst der sansculotten in
den proostdijtuin werd be-
graven. Mogen we den
wichelroedelooper geloov-
ven, die met zijn gevoelig
instrument over deze his-
torische plekken is gegaan,

dan ligt er nog heel wat in den grond verborgen,
en de honderden stokjes, op zijn aanwijzingen in den
grond gestoken, vormen aaneengerijde lijnen van

een aardig complex ge-
bouwen. ☼ En nu, dui-
zend jaar nadat Gerberga
voor de zielerust van haar
gemaal het koninklijk
goed een vrome bestem-
ming gaf, heeft de ge-
schiedenis zich herhaald:
de laatste bewoonster van
de tot villa geworden
Proostdij vermaakte het
huis aan de Kleine Zus-
ters van St. Joseph. De
centrale van de K.J.V.
voor Limburg zal worden
gevestigd in dit laatste
brok der machtige proost-
dij, wier hoofd zelfs op
het einde der 18de eeuw
nog het recht van pas-
toorsbenoeming bezat, niet alleen in Meerssen zelf,
maar ook in de op Staten-gebied liggende dorpen
Klimmen, Schimmert, Hulsberg, Houthem, Amby en
Bunde, en de vrije rijksheerlijkheid Schin-op-Geul.
En nu tegelijkertijd de kerk wordt vergroot, is er een
unieke gelegenheid om na te gaan wat kerk, landhuis
en tuin aan oude resten bergen. Wie zal zeggen welke
kostbare aanvullingen men nog zal ontvangen voor
de geschiedenis van dit deel van ons land, wanneer
hier werkelijk oordeelkundige opgravingen kunnen
plaatshebben!

GRIJZE GIBBONS

(Slot van bladz. 591)

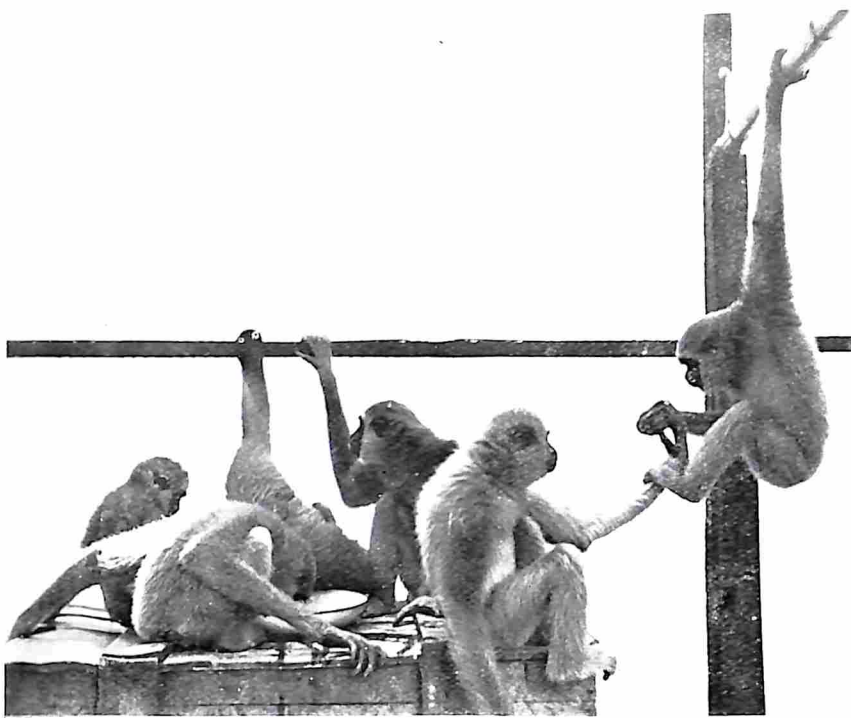
OOK moeders met kinderen volbrengen dit
kunststuk. Het jong klemt zich „met alle vier-
ren” stevig aan de lange vacht van moeder
vast en hangt veilig onder haar buik: een korte
aarzeling en dan wordt de sprong gewaagd en zeilen
zij gezamenlijk eveneens door het luchtruim. ☼ Hoe

groot het hok van onze
gibbons ook is en hoe su-
perbe de gymnastische toe-
ren zijn, die zij aan de
werktuigen maken, als
luchtvoltoisseurs kan men
hen alleen bewonderen
wanneer zij in volle vrij-
heid in de hoge boomen
op het erf mogen spelen.
Dan worden zweefduiken
uit het topje van een klap-
perboom gemaakt en ieder
oogenblik denken wij onze
„kinderen” te pletter te
zien vallen, maar altijd
loopt het goed af en grij-
pen zij nog tijdig een tak
van een anderen boom.
Zoo springende en loo-
pende zijn zij in minder

dan geen tijd het halve erf om en dan begint het
spelletje weer van voren af aan. Het eerste uur zijn zij
absoluut niet te vangen. Evenals jonge honden moe-

ten zij zich dan uitleven,
al doen zij dit in onze
oogen op een zeer gevaar-
lijke manier. ☼ Meerma-
len kwamen bezoekers
naar deze evoluties kij-
ken: het was dan ook
zeker geen alledaagsch
schouwspel. Eerst als de
gibbons goed moe waren,
kwamen zij naar beneden
en lieten zich de een na
den ander opvangen en
opsluiten. Veel moeite
kostte dat inden regel niet.
Brachten de bezoekers
echter kinderen mede,
dan waren de apen onge-
hoorzaam en vooral „Ba-
by”, een mooi gebouwde

gibbon van het donkerbruine ras, was dan absoluut
onhandelbaar. Direct gevaarlijk zijn zij voor kinderen
niet, maar toch blijft oppassen de boodschap, want
hun spel is dikwijls veel te wild. „Mascotje”, het Ben-
jaminnetje, kan nog het aardigst met kinderen spelen,
maar soms wil de kennismaking niet al te best vlotten,
zooals de afbeelding toont. ☼ Hierboven deelde ik
reeds mede, dat in de vrije natuur de gibbonconcerten
in den regel worden gehoord in de vroege morgen- en
late middaguren. Ook onze klampiau's zijn op deze
tijden het best gedisponeerd, maar wij kunnen ze op
alleuren van den dag aan het zingen krijgen, door
hun ergernis op een of andere wijze op te wekken.
Worden kinderen door mijn vrouw wat te veel aan-

Foto's Coomans de Ruiter

DE GIBBON-FAMILIE

DE KENNISMAKING WIL NOG NIET VLOTTEN

gehaald, — wat in hooge mate hun jaloezie prikkelt —, worden de katten geknuffeld, of wordt met den rooden bergaap gewandeld, dan zijn dat voor hen evenzoo vele redenen om luidkeels aan hun ergernis lachlust opgewekt. Begonnen wordt in een langzaam tempo door het uitstooten van eenige korte „hoe”-klanken. Daarna wordt met ver vooruitgestoken lippen eenige malen achter elkander een maximum hoeveelheid lucht ingezogen en men hoort zware en volle „hoe”-klanken, terwijl het lied eindigt in steeds luider klinkende en snel op elkander volgende trillers, met welke slotaccorden de geheele troep instemt. Schrikken zij plotseling van iets, of zien zij een slang in de nabijheid van hun hok of — waarvoor zij nog banger zijn — een zeearend laag boven het erf zweven, dan uiten zij hun vrees in gillende klanken en daar telkens de eene aap den anderen weer aansteekt, kan zoo'n schijnbaar luttele oorzaak aanleiding zijn tot een urenlang gegil. Tot den werkelijken gibbonzang komt het in dergelijke gevallen hoogst zelden.

Jarenlange dagelijksche observatie van onze gibbons heeft ons geleerd, dat zij, evenals menschen, geheel verschillende karaktereigenschappen hebben. Sommige toonen voor ons een trouw en aanhankelijkheid, welke men van „wilde” apen niet zou verwachten. Zij laten zich gaarne dragen en aanhalen en huilen wanneer zij weer in het hok worden opgesloten; andere blijven nog ietwat schuw, laten zich wel vangen, maar bijten van zich af wanneer het geknuffel hen begint te vervelen. De behandeling, die zij in hun prille jeugd van menschen hebben ondervonden, zal voor hun verdere leven wel doorslaggevend zijn. Maar ook in het hok zijn de verschillen in karakter duidelijk merkbaar. Egoïsten zijn

het alle, maar bij den eene komt deze slechte eigenschap meer geprononceerd voor den dag dan bij den andere. Hoewel de verstandhouding onderling goed is, speelt de oudste de baas en aan hem (of haar) zijn alle de striktste gehoorzaamheid verschuldigd, welk privilege desnoods door middel van geweld wordt beschermd. De jongste spruit in het hok is altijd het mikpunt van allerlei plagerijen en zou een vreeselijk leven hebben, wanneer niet een der ouderen zich zijn lot aantrok en over hem moederde. Zoo zien wij op de afbeelding „Ansje”, een zes-jarige

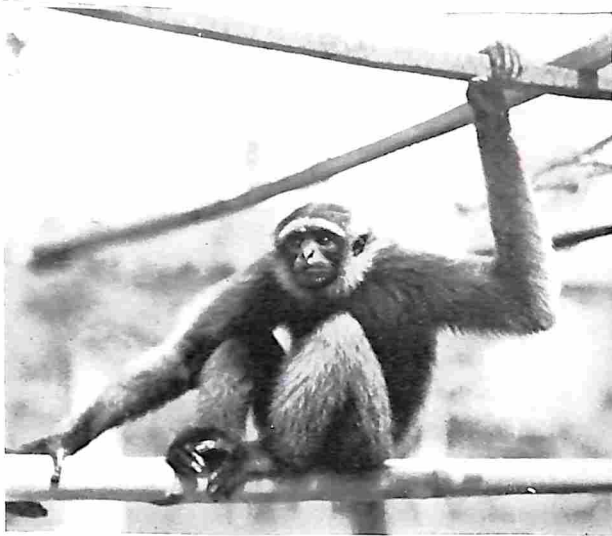
vrouwelijke grijze gibbon, die de wees „Mascotje” had geadopteerd en hem ook daadwerkelijk tegen de andere apen verdedigde, wanneer deze te ruw met hem speelden. Merkwaardigerwijze liet zij het gewillig toe, dat wij „Mascotje” aanhaalden. Gingen wij in den tuin met „Ansje” wandelen, die mooi recht op aan de hand medeliiep, dan mocht de kleine dreumes ook van de partij zijn. Kwam dan een hond het erf oploopen, dan rende hij onder het uitstooten

van korte zenuwachtige keelgeluidjes op zijn stiefmoeder „Ansje” toe en klemde zich op gibbon-babymanier aan haar vast; haakte aan, zouden wij kunnen zeggen. „Johnnie” en „Mascotje” werden meermalen op een „week-end” naar de bungalow in de bergen medegenomen en mochten dan in een echt bosch spelen. Leefden zij zich geheel uit wanneer zij op het erf werden losgelaten, in het bosch waren zij schuw en angstig en verloren mijn vrouw geen moment uit het oog. Zoo lang wij rustig op het boschpad voortliepen, vergenoegden zij zich als jonge honden voor ons

uit te loopen en af en toe een boom te beklimmen. Maakten wij echter aanstalten om weg te loopen, dan kwamen zij gillend van angst hard achter ons aan

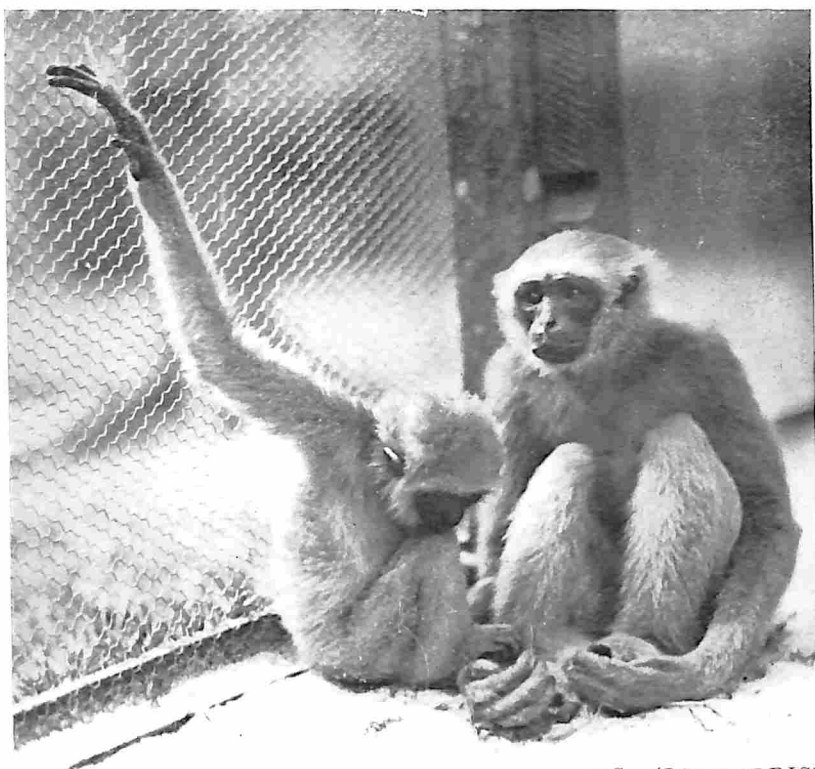
rennen en vooral „Mascotje” wist niet hoe gauw hij op zijn kleine beentjes moest loopen om mijn vrouw te bereiken. Met „Ansje” en ook met de andere zou ik dit spelletje niet graag willen probeeren. Er zou groote kans bestaan, dat wij ze niet zoo gemakkelijk zouden terugkrijgen. Thuis, in de hun bekende omgeving, gaat dit zonder moeite, maar in het oerbosch spelen te veel andere afleidende factoren een rol en alleen dieren, die zich buitengewoon aan hun verzorgster hebben gehecht, kan men zonder risico op dergelijke tochten medenemen. Meermalen hebben wij er over gedacht deze gibbons bij

ons vertrek uit Indië de vrijheid te hergeven, maar naar alle waarschijnlijkheid zouden zij niet meer in staat zijn om zelfstandig het benodigde voedsel bijeen te zoeken. Te veel hebben zij zich aan veranderinge omstandigheden aangepast, te veel zijn het geciviliseerde huisdieren geworden, die geen redelijke kans meer hebben om de „struggle for life” met succes aan te binden. Daarom werd dankbaar gebruik gemaakt van het voorstel van den Directeur van den Soerabaiaschen Planten- en Dierentuin, die onze pleegkinderen een weelderig, ruim verblijf aanbood

Foto's Coomans de Ruiter

DONKERBRUINE GIBBON (HYLOBATES CINEREUS MILLERI)

GRIJZE GIBBONS (HYLOBATES CINEREUS ALBIBARBIS)
PLEEGMOEDER ANSJE MET MASCOTJE

met liefderijke verzorging. ☼ Hoewel het genot, dat deze dieren ons hebben verschaft, onmiskenbaar groot mag worden genoemd, stemt het toch tot groote voldoening, dat de Regeering in Nederlandsch-Indië een einde heeft gemaakt aan de jacht op gibbons, door deze groep in de lijst der absoluut beschermde dieren op te nemen. ☼ In de toekomst zal men zich dus moeten tevreden stellen met het waarnemen van deze lieve dieren in de vrije Natuur. Wanneer men door het gebergtebosch dwalend in de verte hun „bird-like cheery bubbling call” hoort (zooals een Engelsch natuuronderzoeker hun gezang zoo kernachtig juist uitdrukte), zij dan indachtig aan het feit, dat voor het bezit van zoo'n jong dier de moeder moet worden opgeofferd. Wie geheel onder de bekoring van deze zoo na

aan de menschen verwante wezens wil komen, moet ze bespieden, wanneer zij zich rustig door het oerwoud voortbewegen. Dit is niet zoo eenvoudig en vereischt geduld en inspanning, maar wanneer men er in slaagt een troep onbemerkt te naderen, dan ligt hierin een heerlijk sportieve voldoening en zal men zich kunnen verlustigen in hun spelen, die zoo opvallend mensche-lijk zijn.

Foto Jan P. Strijbos

STORM IN DE DUINEN

Een winterwandeling

DOOR GEERTRUIDA CARELSEN

RONDOM den kortsten dag. Heel rustig winterweer. Het verwondert mij volstrekt niet, indien gij, van binnenshuis gezien, de buitenlucht erg dof en somber vindt; maar gaat slechts mede uit: na vijf minuten zal zij u meevallen. Het is een van die dagen, wanneer „het” om zoo te zeggen, „niets doet”: wanneer het noch vriest, noch sneeuwt, noch waait, noch mist, noch regent en het stille, passieve, negatieve karakter van den winter sterker dan ooit uitkomt. Warm is het natuurlijk niet, maar bijzonder koud ook niet: de grond is bijna droog; de zon houdt zich verscholen achter de vrij gelijkmatige bewolking. Nu weet ik niet of uwe woonplaats het voorrecht heeft van mooie omstreken. Ik wil er het beste van hopen; maar dit is betrekkelijk bijzaak; de hoofdzaak is: of gij de natuur van het „vrije veld” liefhebt en gewoon zijt aandachtig om u heen te kijken. Dan ziet gij altijd wát, in het schijnbaar armste landschap. De open lucht, de beweging van het loopen verfrist u; en onverwachts ontmoet uw blik een plant, een vogel, die u aan het denken en het fantazeeren brengt. Of het is een geluid, dat u treft; het geblaf van een hond, heel uit de

verte; of het knarsen van een kar, waarmee een eenzaam arbeider een massa „schotwal” van het ééne grondstuk naar het andere transporteert. Zoolang er geen sneeuw ligt, valt het andere transporteert. Zoolang er geen sneeuw ligt, valt er altijd nog wel wat te werken op de velden. Of gij ruikt dien eigenaardigen aardgeur, die u eensklaps doet denken, — ja aan wát ook weer? Waarschijnlijk aan vorige malen, dat gij hem in een andere omgeving hebt geroken... ☼ Wij gaan, langs straat- en landweg, naar een afgelegen boerderij, waar 's zomers stadbewoners op hun fietstochten even een glas melk komen drinken. Auto's houden er ook wel eens stil, b.v. als er, voor de voorzichtigheid, een kleine reparatie noodig is. Want de boer is smid en wagenmaker op zijn manier; en de afzondering, waarin hij met zijn gezin leeft, heeft hem praktisch en vindingrijk gemaakt. De crisistijd werkt mede in die richting. — De vrouw des huizes kent ons, en maakt een praatje over de heerschende moeilijkheden, maar weerhoudt zich van overdreven klachten. Een troep kippen, — zooveel als zij er heeft mogen aanhouden, — heeft niet veel voor

noodig, als zij, loslopende, hun eigen kost opduiken: hetgeen ons voor de dieren zelf een onbetwistbaar voorrecht dunkt, in vergelijking met duizenden van huns gelijken, gevangen in zoo treurig kleine hokken en „rennen”. ☼ „It is een best soort”, zegt ons hun meesters, „echte Leghorns”. Zij heeft omtrent dat woord haar eigen etymologie; spreekt het uit met een sterken nadruk op de eerste lettergreep, en toont daarmee vast overtuigd te zijn, dat dit Livornosch hoenderras zijn

naam ontleent aan groote „leg”-capaciteiten. — Namen van hoenderrassen en de verwarring, die daaruit ontstaan kan! Plotseling schiet mijn herinnering eenige jaren terug naar een voordracht over Engelsch-Indië, waarin meermalen van Brahma en Boeddha werd gesproken: bij het uitgaan hoorde ik een hoog sopraanstemmetje zeggen: „Waar had die meneer het toch over: Brahma-poetra, dat zijn immers kippen?” ☼ Toen wij de boerderij verlieten, waren er wat scheuren in het dichte wolkendek gekomen. In 't Zuid-Westen, waar de zon bezig was onder te gaan, een paar roodachtige langwerpige barsten. Misschien krijgen we morgen een beetje zonneschijn, met, als slot, een van die prachtige kleurenrijke zonsondergangen, die ons zoo dikwijls op het eind van 't jaar een feest-representatie aanbieden!

DUMAS PÈRE zit samen met Soumet in het Théâtre Français, waar juist een stuk van den laatste gespeeld wordt. Dumas ziet een slapenden toeschouwer en zegt, naar hem wijzend: „Dat is nu het resultaat van je stuk.” ☼ Den volgenden dag wordt een blijspel van Dumas gegeven. De auteur is in het theater. Plotseling klopt Soumet hem op den schouder en wijst op een heer, die in zijn orkestranteuil heerlijk sluimert: „Nu zie je, Dumas, dat de menschen ook bij jouw stukken in slaap kunnen vallen.” — „Kom-kom,” antwoordt Dumas, „dat is toch de heer van gisteren, die nog niet wakker geworden is!”